

Ogólnopolskie Sympozjum „Funkcje publiczne związków wyznaniowych”, połączone z III Zjazdem Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego (Kazimierz Dolny 16-18 maja 2006 r.).

Zwyczajem lat ubiegłych, już po raz trzeci, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji oraz Katedra Prawa Wyznaniowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II zorganizowały Ogólnopolskie Sympozjum połączone z III Zjazdem Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego. Pod hasłem *Funkcje publiczne związków wyznaniowych* w dniach 16-18 maja 2006 r. obradowano w Domu Pracy Twórczej w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą. Konferencja składała się z czterech sesji, podczas których wygłoszono 18 referatów.

Otwarcia Sympozjum dokonał ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński, Dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Ks. prof. dr hab. Henryk Misztal, Kierownik Katedry Prawa Wyznaniowego KUL, powitał gości przybyłych z następujących ośrodków naukowych: z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Uniwersytetu Opolskiego, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu w Białymstoku, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Ksiądz Profesor uzasadnił wybór tematu, nawiązując do zasady wyrażonej w art. 25 ust. 3 konstytucji, a zaczerpniętej z dokumentu soborowego *Gaudium et spes*. Mówił, iż celem zasady autonomii i niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych jest dobro człowieka oraz dobro wspólne. Kończąc, stwierdził, iż na takich sesjach można nie tylko proponować i omawiać rozwiązania *de lege ferenda* w celu doskonalenia prawa wyznaniowego, ale także „rozważać tematykę poszerzenia form współdziałania państwa i związków wyznaniowych”.

Sesję I zatytułowaną *Zagadnienia ogólne*, rozpoczął prof. dr hab. Wacław Uruszczak z UJ referatem pt. *Funkcje publiczne Kościoła w perspektywie historycznej*. Pan Profesor wyjaśnił, że funkcje publiczne Kościoła to rozmaite sfery jego działalności, służące zaspokajaniu potrzeb indywidualnych i zbiorowych, innych niż działalność powiązana ze spra-

wowaniem i szerzeniem kultu religijnego. Do tychże funkcji zaliczył: edukację i wychowanie, bezpieczeństwo publiczne, pomoc społeczną, zdrowie, ewidencję ludności, politykę w makro i mikroskali, kulturę narodową, gospodarkę krajową, prawodawstwo i wymiar sprawiedliwości. W zakończeniu prelegent zasignalizował zasługi Kościoła na polu komunikacji społecznej, obrony narodowej oraz transportu. Doświadczenie historyczne potwierdza, że Kościół zawsze spełniał wielorakie funkcje publiczne. Do ich wykonywania ma bowiem przyrodzone prawo, które jest pochodną wolności i praw jego wyznawców, zgodnie z zasadą pomocniczości.

Drugim w kolejności prelegentem był ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, który wygłosił referat pt. *Funkcje publiczne a osobowość publicznoprawna kościołów*. W uwagach wstępnych Ksiądz Profesor powiedział, że w państwowym porządku prawnym osobowość publicznoprawna kościołów obejmuje dwie warstwy. Warstwę materialną stanowi funkcja publiczna, jaką kościoły pełnią faktycznie w życiu społecznym. Warstwą formalną jest uznanie osobowości publicznoprawnej kościołów w systemie prawa stanowionego przez władze państwowe. Wiele uwagi Ksiądz Profesor poświęcił osobowości publicznoprawnej kościołów w Republice Federalnej Niemiec oraz w Polsce. Jego zdaniem osobowości publicznoprawnej nie należy traktować jako uprzywilejowanej pozycji tego z kościołów, który wyróżnia się socjologicznie.

Referat pt. *Kościół a sprawy publiczne w demokratycznym państwie. Podstawy doktrynalne oraz zasady prawne współdziałania Kościoła i Państwa w sferze życia publicznego* wygłosił dr Ryszard Mojak z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Przypomniwał on, iż miejsce i rola Kościoła w świecie została szczegółowo określona w *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym* „*Gaudium et spes*”. Sobór Watykański II określił misję Kościoła w świecie w przedmiocie: istoty Kościoła, istoty wspólnoty politycznej oraz wzajemnych stosunków Kościoła i wspólnoty politycznej. Relacje państwo–Kościół realizują się w oparciu o zasadę współdziałania dla dobra wspólnego osoby oraz zasadę poszanowania autonomii i niezależności obu podmiotów, każdego w swojej dziedzinie. Dr Mojak wyraźnie podkreślił, że „formuła współdziałania dotyczy partycypacji Kościoła – w zakresie i formach ustalonych – w realizacji wyodrębnionych przedmiotowo (nie wszystkich) spraw publicznych, z istoty charakteru przynależnych do zakresu działania „wspólnoty politycznej”. W dalszej części prelekcji scharakteryzował strony współdziałania, ich naturę teologiczno-eklezyjalną, prawnopolityczną oraz wzajemne relacje,

by następnie wskazać na cele i motywy współdziałania Kościoła i państwa. „Cel, jaki Chrystus nakreślił Kościołowi ma charakter religijny. Ale z tejże religijnej misji wypływa zadanie światła i siły, które służyć mogą założeniu i utwierdzeniu wspólnoty ludzkiej według prawa Bożego” (KDK 42). To drugie zadanie Kościoła w teologii określa się mianem funkcji profetyczno-krytycznej. W ostatniej części swego referatu dr Mojak omówił przedmiot, zakres i formy współdziałania Kościoła i państwa.

Sesję pierwszą zakończył ks. dr Piotr Stanisz referatem *Rola związków wyznaniowych w kształtowaniu dotyczącego ich prawa-doświadczenia włoskie*. Prelegent dokonał analizy rozwiązań przyjętych w tym systemie prawnym. Wykazał m.in., iż model dwustronnego regulowania relacji Państwo-Kościół jest powszechnie akceptowany przez związki wyznaniowe działające we Włoszech. Instrument układowy, jak stwierdził, okazał się użyteczny w normowaniu stosunków państwa ze związkami wyznaniowymi zakorzenionymi w różnych tradycjach. Grupy religijne, w stosunku do których uchwalono ustawę opartą na porozumieniu, mają – według niego – korzystniejszą sytuację prawną niż te formacje, których status określa jedynie prawo powszechne. Ocena tego systemu wypada więc zdecydowanie pozytywnie.

Kwestia uczestnictwa związków wyznaniowych w wykonywaniu funkcji państwa – stan debaty w USA przedstawił prof. dr hab. Tadeusz Zieliński. Pan Profesor m.in. stwierdził, że w sprawie unormowań dotyczących szkół religijnych, prawo Stanów Zjednoczonych, zezwalając na realizację obowiązku szkolnego w szkołach religijnych, jednocześnie nie traktuje ich na równi ze szkołami publicznymi. W szczególności unika ich rozwoju poprzez odmowę ich finansowania. Sprawa relacji państwa do kościołów w Stanach Zjednoczonych jest jednym z najbardziej kontrowersyjnych tematów. Rozstrzygnięcia w tej sprawie, których dokona Sąd Najwyższy zdecydują, czy kształt stosunków państwo-kościół w tym kraju będzie kontynuacją modelu istniejącego tam od II wojny światowej, czy raczej będzie próbą zarzucenia idei rygorystycznego rozdziału kościoła od państwa, w Polskiej literaturze zwanej separacją czystą.

W drugim dniu obrad sesja przedpołudniowa dotyczyła pomocy społecznej. Pierwszy referat zatytułowany *Prawne formy współdziałania państwa i Kościoła katolickiego w zakresie pomocy społecznej* wygłosił dr Bogdan Uliasz. W pierwszej części swego wystąpienia mówca w aspekcie historycznym przedstawił formy niesienia pomocy ubogim. Wskazał podstawę prawną udzielania dotacji podmiotom funkcjonującym przy Koś-

ciele katolickim. Następnie scharakteryzował formy współpracy państwa i Kościoła w dziedzinie pomocy społecznej. Formami teje współpracy są m.in.: porozumienia i umowy zawarte w wyniku konkursu, pozakonkursowe porozumienia i umowy, dofinansowanie ze środków państwowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych, tworzenie programów współpracy (finansowej i pozafinansowej). Prelegent mówił, że współpraca finansowa polega na powierzeniu przez podmioty administracji rządowej i samorządy terytorialne zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na jego realizację. Może ona również przybrać formę wsparcia wykonywanego zadania publicznego, połączonego z udzieleniem dotacji częściowej bądź dofinansowania jego realizacji. Ta druga może być realizowana poprzez „wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności”. Podsumowując, stwierdził, iż współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego w zakresie pomocy społecznej w Polsce może stanowić wzór do naśladowania.

Pomoc społeczna realizowana przez Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny była przedmiotem wykładu dra Jarosława Matwiejuka. Prelegent po zdefiniowaniu działalności społecznej realizowanej w ramach Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz wskazaniu podstaw prawnych i normatywnych tej działalności omówił praktyczne formy niesienia pomocy. Instytucją centralną Kościoła prawosławnego do prowadzenia działalności społecznej jest Prawosławny Metropolitalny Ośrodek Miłosierdzia „Eleos” z siedzibą w Warszawie. Ma on za zadanie koordynować pracę wszystkich Diecezjalnych Ośrodków Miłosierdzia oraz prowadzić współpracę z organizacjami charytatywnymi innych kościołów i związków wyznaniowych, z organizacjami i instytucjami międzynarodowymi, organami i jednostkami administracji rządowej i samorządowej. Popularnością cieszy się coroczna akcja „Wigilijne dzieło pomocy dzieciom” prowadzona wspólnie z Caritas Polska Kościoła katolickiego oraz Diakonią Kościoła ewangelicko-augsburskiego.

Ks. dr Józef Bar wygłosił referat pt. *Kościół w życiu publicznym na przykładzie zaangażowania w pomoc społeczną i działalność charytatywną w archidiecezji przemyskiej*. Nawiązując we wstępie do zasad Soboru Watykańskiego II w dziedzinie relacji państwo–Kościół, wskazał na podstawę prawną realizacji pomocy społecznej. Ta, choć należy do zadań własnych administracji rządowej oraz jednostek samorządu terytorialnego, to na zasadzie partnerstwa współpracują z nimi organizacje społeczne i pozarządowe, Kościół katolicki, inne kościoły, związki religijne, osoby

fizyczne i prawne. W rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej pomoc społeczna ma na celu udzielanie wsparcia poszczególnym osobom lub rodzinom w ich wysiłkach na rzecz zaspokojenia niezbędnych potrzeb, a przez to umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Nawiązując do encykliki Benedykta XVI *Deus caritas est* oraz Kodeksu Prawa Kanonicznego, prelegent uzasadnił obowiązek Kościoła w dziedzinie niesienia pomocy potrzebującym oraz scharakteryzował zakres tej działalności na podstawie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej i konkordatu. Wiele uwagi mówca poświęcił instytucjom kościelnym działającym na terenie archidiecezji przemyskiej, które zajmują się omawianą działalnością. Zaliczył do nich: Caritas Archidiecezji Przemyskiej, parafie, zakony i zgromadzenia zakonne, świeckie instytucje życia konsekrowanego, Akcję Katolicką oraz inne organizacje i stowarzyszenia posiadające kościelny mandat. Jedną z form pomocy społecznej jest opieka nad dziećmi i rodziną realizowana poprzez prowadzenie przedszkoli, domów dziecka, niepublicznych placówek oświatowo-wychowawczych, Domu Matki i Dziecka w Przemyślu. Inną formą pomocy społecznej jest troska o młodzież, przejawiająca się w prowadzeniu świetlic środowiskowych, organizowaniu letniego wypoczynku. Kościół na terenie archidiecezji przemyskiej sprawuje opiekę nad chorymi i niepełnosprawnymi w domach pomocy społecznej, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, domach spokojnej starości, a także w Centrum Pielęgniarstwa Rodzinnego, Domowej Opieki Paliatywno-Hospicyjnej, Długotrwałej Opieki Domowej Caritas Archidiecezji Przemyskiej w Krośnie i innych. Kolejną formą pomocy społecznej jest przeciwdziałanie ubóstwu i bezdomności poprzez Kuchnie Świętego Brata Alberta i Błogosławionej Marii Angeli oraz Centrum Charytatywnego Caritas Archidiecezji Przemyskiej. Kościół archidiecezji przemyskiej posiada także szkoły, m.in. Michalicki Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, oraz prowadzi bursy.

W referacie pt. *Darowizny jako sposób finansowania zadań publicznych związków wyznaniowych* ks. dr Tadeusz Stanisławski przypomniał, iż darowizny stanowią decydującą część wpływów podmiotów kościelnych. Jednakże tylko ta część darowizn jest łaskawie traktowana przez ustawodawcę, która podlega sformalizowaniu w zakresie podstaw prawnych, celów, procedury jej przekazywania oraz dokumentacji. Życzliwość ustawodawcy przejawia się tu w możliwości odliczenia całości lub części przekazanej darowizny od podstawy opodatkowania podatkiem docho-

dowym. Prelegent omówił także podstawy prawne darowizn na rzecz instytucji wyznaniowych, cele darowizn oraz wymogi formalne, zgłaszając przy tym postulaty *de lege ferenda*.

Prelekcję pt. *Wpłaty 1% podatku jako sposób refinansowania pomocy społecznej* wygłosił ks. dr Dariusz Walencik. We wstępie naświetlił aktualny stan prawny, mówiąc, iż od 1 stycznia 2004 r. podatnik podatku dochodowego od osób fizycznych może na zasadach i w trybie określonym w odrębnych przepisach przekazać 1% podatku na rzecz wybranych przez siebie organizacji pożytku publicznego wpisanych do KRS. Może to uczynić w dwojaki sposób: albo wpłacić dowolną kwotę na rzecz organizacji pożytku publicznego (wtedy, wypełniając roczne sprawozdanie, pomniejszy podatek o 1%), albo najpierw wypełnić zeznanie podatkowe, a następnie obliczyć kwotę stanowiącą 1% należnego podatku dochodowego i wpłacić obliczoną kwotę (stanowiącą równowartość 1% należnego podatku) na rzecz wybranej przez siebie organizacji pożytku publicznego. Tej możliwości zostali pozbawieni: podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych, osiągających dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej, którzy wybrali 19% stawkę limitową, osoby duchowne, płacące podatek ryczałtowy od przychodów uzyskiwanych z działalności duszpasterskiej, podatnicy karty podatkowej, podatnicy podatku od przychodów kapitałowych. Po omówieniu procedury dokonywania wpłaty oraz różnic pomiędzy darowizną a wpłatą 1% prelegent zestawiał liczbę podatników oraz sumę wpłat z tytułu 1% w latach 2003-2004. Podsumowując nowy sposób wspierania działalności publicznej związków wyznaniowych, stwierdził, iż jest to system skomplikowany z uwagi na konieczność dodatkowych wyliczeń przy zeznaniu podatkowym. Podatnik sam musi wyszukać organizację pożytku publicznego, którą chce wesprzeć, musi sprawdzić jej status, ustalić siedzibę i numer konta bankowego oraz z własnej kieszeni dokonać wpłaty po to, by fiskus zwrócił mu ją (z wyjątkiem sytuacji niedopłaty podatku) najdalej w trzy miesiące od złożenia rocznego zeznania podatkowego.

Sesję trzecią poświęconą działalności edukacyjno-wychowawczej i naukowej rozpoczął referat ks. prof. dra hab. Krzysztofa Warchałowskiego pt. *Nauczanie religii w szkołach publicznych*, po nim zaś wystąpił mgr Grzegorz Żmij z referatem *O finansowaniu wyższych szkół wyznaniowych ze środków publicznych*.

Ks. dr hab. Artur Mezglewski wygłosił referat pt. *Udział kościołów w procesie kształcenia i wychowania w ramach systemu oświaty*. Prelegent podkreślił, iż możliwość zakładania i prowadzenia szkół przez podmioty

inne niż państwowe i samorządowe gwarantuje m.in. konstytucja w art. 70 ust. 3 oraz art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Podmioty te, partycypując w prowadzeniu procesu kształcenia i wychowania, uczestniczą jednocześnie w sprawowaniu funkcji publicznych. Funkcje te spełniają, prowadząc szkoły publiczne i niepubliczne. Kościoły i inne związki wyznaniowe niewymienione w ustawie jako podmioty uprawnione do zakładania i prowadzenia szkół mogą to czynić, ponieważ zakładanie i prowadzenie szkół jest prawem osób prawnych i fizycznych, a podmioty wyznaniowe mieszczą się w tym ogólnym sformułowaniu. Dokonując charakterystyki szkół katolickich w Polsce, ks. Mezglewski obliczył, że jest ich 460, z czego najwięcej prowadzą stowarzyszenia o zasięgu ogólnopolskim bądź lokalnym. Na szczególną uwagę zasługują trzy stowarzyszenia: Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich (SPSK), Katolickie Stowarzyszenie Wychowawców (KSW) oraz Stowarzyszenie Przymierza Rodzin, które wyspecjalizowały się w działalności oświatowej. Spośród zgromadzeń najwięcej szkół prowadzi Towarzystwo Salezjańskie. W ostatniej części prelegent odniósł się do nazewnictwa szkół oraz wykazał, że nie każda szkoła posiadająca w nazwie określenie „katolicka” jest szkołą wyznaniową. Całość referatu uzupełnia załącznik (17 ss.), w którym autor wykazuje szkoły o religijnym profilu wychowawczym: podstawowe, gimnazjalne oraz licea ogólnokształcące, określając ich nazwę, miejscowość, w której się znajdują, oraz organ prowadzący.

Wykładem kończącym drugi dzień obrad, a jednocześnie zamykającym sesję III poświęconą działalności edukacyjno-wychowawczej i naukowej, był referat o. prof. dra hab. Wiesława Bara pt. *Edukacja katolicka w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach*. We wstępie autor, przytaczając szereg dokumentów międzynarodowych, przypominał o prawie każdego człowieka do edukacji zgodnej z jego własnymi przekonaniami religijnymi. Przywołał także słowa Jana Pawła II na temat roli szkoły katolickiej i katolickiego uniwersytetu. W dalszej części referatu scharakteryzował edukację na poziomie podstawowym i średnim, zaznaczając, że wzrost skolaryzacji w tej części świata zawdzięcza się nowemu spojrzeniu na edukację. Znaczącą rolę miał program przygotowany w 2002 r. przez ministrów edukacji z 34 państw, tzw. Projekt Regionalny Edukacji dla Ameryki Łacińskiej i Karaibów, który będzie realizowany aż do 2017 r. Jego celem jest przyspieszenie przyjmowania bądź nowelizowanie ustawodawstwa krajowego. Innym ważnym wydarzeniem była konferencja organizowana przez Biuro Regionalne UNESCO dla Edukacji w Amery-

ce Łacińskiej i Karaibach, która odbyła się w Cartagenie. W rozwiązywaniu współczesnych problemów edukacyjnych uczestniczy Międzypamerykańska Konfederacja Edukacji Katolickiej (Confederación Interamericana de Educación Católica, CIEC), która zrzesza 24 organizacje narodowe, katolickie stowarzyszenia narodowe, stale współpracuje z ONZ, OEA, OEI, OIEC, CLAR i CELAM. Omawiając szkolnictwo wyższe i uniwersytety o inspiracji katolickiej, autor wskazał na konstytucyjne podstawy ich funkcjonowania oraz podał statystykę i ich charakterystykę.

W trzecim dniu sympozjum odbyła się ostatnia, czwarta sesja, poświęcona małżeństwu. Sesję rozpoczął referat pt. *Funkcje publiczne duchownego przy zawieraniu małżeństwa konkordatowego* ks. prof. dra hab. Wojciecha Góralskiego. Książd Profesor podkreślił, iż wśród podmiotów prywatnych uczestniczących w wykonywaniu zadań z zakresu administracji publicznej w Polsce szczególną rolę spełnia Kościół katolicki. Działa on na obszarze: oświaty i szkolnictwa wyższego, opieki społecznej i zdrowotnej, środków masowego przekazu, kultury oraz wolności obywatelskich, wśród których istotne znaczenie ma możliwość zawarcia małżeństwa wyznaniowego. Procedura zawierania małżeństwa konkordatowego składa się z trzech etapów: 1) czynności poprzedzających zawarcie małżeństwa, 2) czynności związanych z samym zawarciem małżeństwa, 3) czynności związanych z rejestracją małżeństwa. W tych trzech etapach – obok kierownika USC – podmiotem czynności prawnych i faktycznych jest przedstawiciel administracji kościelnej, duchowny. O ile czynności wypełniane przez duchownego w pierwszym etapie mają charakter czysto informacyjny, o tyle w dwóch pozostałych etapach mają już charakter współkonstituujący akt zawarcia małżeństwa w trybie art. 1 § 2 k.r.o. Ks. Góralski po wycieszeniu obowiązków duchownego w poszczególnych etapach procedury zawierania małżeństwa powiedział, iż duchowny jest podmiotem prywatnym, któremu prawo polskie zleca funkcje należące do sfery administracji publicznej. Z jednej strony przysługuje mu prawo działania, z drugiej zaś ciąży na nim obowiązek działania w granicach własnych kompetencji. Kończąc, prelegent stwierdził, że czynności duchownego występującego przy zawieraniu małżeństwa konkordatowego, chociaż swoje bezpośrednie umocowanie znajdują w prawie polskim i obejmują zakres działań zleconych należących do administracji publicznej, jednak nie są wykonywane w imieniu państwa.

Dr Zdzisław Zarzycki przedstawił referat zatytułowany *Mediacja osoby duchownej w postępowaniu o rozwód i separację*. Omawiając genezę

mediacji, mówca wskazał na jej wysoką skuteczność, która zaowocowała rekomendacją Komitetu Rady Europy w 1998 r. do wprowadzenia tej instytucji do prawodawstwa państw członkowskich tej organizacji. Mediacja rodzinna stosowana jest m.in. w Austrii, Belgii, Francji, Niemczech, Norwegii, Szwajcarii, Szwecji i w Wielkiej Brytanii. W Polsce mediacja została wprowadzona najpierw do postępowania w sprawach nieletnich (2001), a w 2003 r. do kodeksu postępowania karnego (art. 23a). Od 1 stycznia 2004 r. postępowanie mediacyjne i koncyliacyjne funkcjonuje w postępowaniu sądowo-administracyjnym, a od 10 grudnia 2005 r. w sprawach cywilnych i rodzinnych. Z uwagi na fazę początkową tej instytucji oraz brak regulacji prawnych i statusu odrębnej metody postępowania w przypadku sporów rodzinnych mediacje zdarzają się jednak rzadko. W dalszej części swego wystąpienia dr Zarzycki szczegółowo omówił postępowanie mediacyjne w polskim kodeksie postępowania cywilnego oraz wskazał na historycznoprawne tradycje udziału osób duchownych w procesach rozwodowych i separacyjnych w systemie prawa żydowskiego, austriackiego (galicyjskiego), obowiązującego na ziemiach polskich prawa napoleońskiego, a także prawa małżeńskiego zamieszczonego w kodeksie cywilnym Królestwa Polskiego z 1825 r. Następnie wskazał podstawy prawne możliwości udziału osób duchownych i instytucji kościelnych w postępowaniu mediacyjnym w sprawach rozwodowych i separacyjnych. Jasno podkreślił, że „możliwość udziału osób duchownych (indywidualnie lub w określonych zespołach, placówkach) lub możliwość tworzenia kościelnych placówek diagnostyczno-konsultacyjnych, w ramach których prowadzone będzie postępowanie mediacyjne, jest ważnym przejawem realizacji funkcji publicznych kościołów i związków wyznaniowych. Państwo poprzez angażowanie instytucji kościelnych i osób duchownych w organizację i realizację postępowania mediacyjnego w tak doniosłych społecznie i indywidualnie sprawach jak istnienie małżeństwa realizuje konstytucyjną zasadę subsydiarności (pomocniczości)”. Kończąc, referent wyraził radość z faktu, iż ustawodawca polski dostrzega potrzebę udziału organizacji pozarządowych, w tym osób duchownych, i instytucji kościelnych, w organizowaniu i przeprowadzaniu mediacji rodzinnych.

Temat pt. *Zawarcie małżeństwa konkordatowego w niebezpieczeństwie śmierci*, został zrealizowany przez ks. dra Jana Krajczyńskiego. Przedmiot referatu dotyczył katolików przebywających w szpitalu, którzy znajdują się w niebezpieczeństwie śmierci, chcą zawrzeć małżeństwo ze skutkiem kanonicznym i cywilnym. Prelegent zwrócił uwagę na obowiązki

duchownego, wypływające z prawa kanonicznego i cywilnego, wobec którego jest zawierane małżeństwo konkordatowe w niebezpieczeństwie śmierci, oraz na konsekwencje ich zaniedbania lub niewykonania. Wskazując na luki w aktach prawnych oraz na nieprecyzyjnie sformułowane przepisy, które w podobnych sytuacjach stwarzają możliwość różnej interpretacji, zgłosił postulaty *de lege ferenda* odnośnie do przepisów prawa cywilnego i przepisów wykonawczych Konferencji Episkopatu Polski.

Referatem zatytułowanym *Uznawanie przez państwo wyroków sądów kościelnych w sprawach małżeńskich. Czy byłoby pożyteczne przyjęcie takiego systemu w Polsce?* ks. dr Piotr Majer zakończył trzydniowe obrady sympozjum poświęconego funkcjom publicznym związków wyznaniowych.

Lidia Fiejdasz

Uchwała III zjazdu katedr i wykładowców prawa wyznaniowego podjęta w dniu 17 maja 2006 r. w Kazimierzu Dolnym.

Uczestnicy III Zjazdu Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego, obradujący w Kazimierzu Dolnym n. Wisłą w dniach 16-18 maja 2006 r., postulują włączenie do standardów kształcenia na kierunkach PRAWO i ADMINISTRACJA przedmiotu „PRAWO WYZNANIOWE” w grupie przedmiotów kierunkowych, w wymiarze 30 godzin.

W opinii uczestników Zjazdu, wykładowców i pracowników Katedr Prawa Wyznaniowego, absolwenci studiów prawniczych i administracyjnych powinni uzyskać w czasie studiów podstawową wiedzę w zakresie prawnej problematyki stosunków wyznaniowych, konieczną do ich wykształcenia. W związku z powyższym przedmiot „PRAWO WYZNANIOWE” powinien zostać włączony do programu studiów na wymienionych kierunkach, prowadzonych w szkołach wyższych w Polsce.

Uczestnicy Zjazdu